

# Öğretici Metinler

Eğitsel içerikler, dili sanatsal amaçlarla kullanmanın ötesinde bir rol üstlenir ve genellikle bireylerin düşüncelerini dönüştürmeyi, bilgi sağlamayı ve okuyucuyu düşünmeye sevk etmeyi hedefler. “**Öğretici metinler**”, gerçekliğe dayalı olup, kurmaca öğeler içermezler ve geniş bir yelpazede konuları kapsarlar.

Öğretici metinler, okuyucuya somut bilgiler sunar, aydınlatır ve belirli bir konuda farkındalık yaratmayı amaçlar. Bu tür yazılar, genelde bilimsel gerçekler, araştırmalar ve gözlemler üzerine kuruludur ve yazar, konuyu derinlemesine irdeleyerek, okuyucuyu bilgilendirmek ve aydınlatmak için kapsamlı ve doğrulanabilir bilgiler sunar. Bu metinlerin ana amacı, bilgi transferi yaparak, edebiyat okuyucusunun bir konu hakkındaki anlayışını arttırmak ve onu daha bilinçli bir birey haline getirmektir.

## ÖĞRETİCİ METİNLERDE METİN VE ZİHNİYET

Bir yazar, eserini oluştururken, hangi niyetle hareket ederse etsin, bireysel kimliğini ve bu kimliğin bir yansıması olarak da bulunduğu topluluğun düşünsel yapısını metnine aktarır. Yazar, kendi bireysel deneyimleri, düşünceleri ve inançları aracılığıyla, yaşadığı toplumun genel değerlerini, normlarını ve bakış açılarını yazdıklarına işler. Bu, yazarın bilinçli bir tercihi olabileceği gibi, çoğu zaman farkında olmadan gerçekleşen, doğal bir süreç de olabilir. Yazarın kişiliği ve içinde yaşadığı toplumun zihniyeti, eserin tonunu, temasını ve perspektifini şekillendirir, böylece okuyucu, metni okurken yazarın ve toplumun dünya görüşüyle etkileşimde bulunur.

## ÖĞRETİCİ METİNLERDE YAPI - PLAN

**Öğretici metin**; giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşur. **Düşünceyi geliştirme yolları** ile metnin yapısı arasında doğrudan bir ilişki vardır. Fikri derinleştirme yöntemleriyle yazının çatısı arasında doğrudan bir bağlantı bulunmaktadır. Bu tür metinlerde her bir bölüm, yazının bütünlüğü ve anlam derinliği açısından kritik bir rol oynar. Giriş bölümü, konuyu tanıtır ve ana fikri ortaya koyar; gelişme kısmı, argümanları ve fikirleri detaylandırır; sonuç bölümü ise metni bir bütün olarak toplar ve ana fikri pekiştirir. Fikirleri geliştirme yolları, metnin sağlam bir yapıya sahip olmasını ve okuyucuya istenilen mesajı etkili bir şekilde iletebilmesini sağlar.

## ÖĞRETİCİ METİNLERDE ANA DÜŞÜNCE

Ana fikir, yazının bütününe aktarmayı hedeflediği kavramın tek bir cümle ile özetlenmiş halidir. Bu, metnin temelini oluşturan ve okuyucuya verilmek istenen ana mesajdır. Ana düşünce, yazının geri kalan kısımlarını anlamak ve değerlendirmek için esas alınan temel noktadır. Dolayısıyla, bu ana düşünceyi doğru bir şekilde belirlemek ve anlamak, yazının tamamının doğru bir biçimde kavranması açısından büyük önem taşır.

## ÖĞRETİCİ METİNLERDE DİL VE ANLATIM

Bir metnin kullanılan dili, seçilen anlatım biçimine ve hedeflenen okur kitlesine bağlı olarak değişiklik arz eder. Örneğin, makale yazımında daha resmi, ağırdan ve ciddi bir dil kullanılırken, fıkra türünde ise daha içten, samimi ve halka yakın bir dil kullanma eğilimi gözlemlenir. Her iki durumda da, yazarın amacı ve hedef kitlesi, dilin tonu ve yapısını doğrudan etkileyen faktörler arasındadır. Bu çeşitlilik, metnin amacına ve içeriğine uygun bir şekilde iletişim kurabilmesi adına önemlidir ve metni oluşturan unsurlar arasında belirleyici bir rol oynar.

## ÖĞRETİCİ METİNLERDE METİN VE GELENEK

Tıpkı diğer tüm metinler gibi, öğretici metinler de belirli bir geleneği sürdürmek adına o geleneğin sınırları içinde kaleme alınır. Bu metinler, var olan bir yazın geleneğini takip ederek, bu geleneği gelecek nesillere aktarmayı hedefler. Söz konusu geleneğin çerçevesi içinde yazılan her bir metin, o geleneğin belirgin özelliklerini taşıma sorumluluğundadır.

Mesela, fıkra türünde yazılmış bir eser, bu türde daha önce yazılmış olan metinlerin karakteristik özelliklerini taşıyarak, türün özgün niteliklerini yansıtmaya devam eder. Bu durum, metinlerin aynı zamanda bir kültür ve geleneğin parçası olduğunu ve bu geleneği yansıtarak geleceğe taşıdığını gösterir. Bu bağlamda, her metin kendi türünün gerekliliklerini ve özelliklerini gözetererek yazılır ve böylece o türün kendine has yapısı korunmuş olur.

## ÖĞRETİCİ METİNLERİN TABLOSU

ÖĞRETİCİ METİNLER TABLOSU						
	Plan	Üslup	Dil	Konu	Bakış Tarzı	Düşünce Vermek
Anı	İsteğe bağlı	İçten, kuralsız cümle olabilir	Günlük konuşma dili	Geçmiş zaman	Nesnel öznel benmerkezci	Amaç / Duygu
Günlük	İsteğe bağlı	İçten, kuralsız cümle olabilir	Günlük konuşma dili	Güncel	Nesnel öznel benmerkezci	Amaç / Duygu
Mektup	Var	İçten, kuralsız cümle olabilir	Günlük konuşma dili	Güncel	Nesnel öznel benmerkezci	Amaç / Duygu
Otobiyografi	Var	Ciddi, kurallı cümle	Yazı dili	Birey	Nesnel benmerkezci	Amaç
Biyografi	Var	Ciddi, kurallı cümle	Yazı dili	Birey	Nesnel	Amaç
Sohbet	Var	İçten, kuralsız cümle olabilir	Günlük konuşma dili	Serbest konu	Nesnel öznel	Var
Deneme	İsteğe bağlı	İçten, kuralsız cümle olabilir	Günlük konuşma dili	Serbest konu	Nesnel öznel benmerkezci	Serbest
Eleştiri	Var	Ciddi, kurallı cümle	Yazı dili	Sanatçı, eser	Nesnel öznel	Var
Fıkra	Var	İçten, kuralsız cümle olabilir	Yazı dili	Güncel	Nesnel öznel	Var
Makale	Var	Ciddi, kurallı cümle	Yazı dili	Serbest konu	Nesnel	Var

## ÖĞRETİCİ METİNLERDE METİN VE ANLAM

Öğretici metinlerin özünde, anlamın net ve anlaşılır olması yatar; bu nedenle, bu tür metinlerde genellikle somut anlamlı kelimeler tercih edilir. Açıklamalar, mantık kuralları doğrultusunda yapılarak, içerik berrak ve tutarlı bir yapıya kavuşturulur. Zira bu tür metinlerin temel bir amacı vardır ve bu amaç, okuyucuya belirli bir mesajı en doğrudan ve etkili yoldan ulaştırmaktır. Bu sebeple, yazım sürecinde, metnin anlaşılabilirliği ve iletisinin doğru algılanması için özen gösterilir,

dilin gereksiz karmaşıklıktan arındırılması hedeflenir. Bu yaklaşım, okuyucunun metnin iletildiği mesajı kolaylıkla ve doğru bir şekilde kavramasına olanak tanır.

## **ÖĞRETİCİ METİNLERDE METİN VE YAZAR**

Eğitici yazıların yazarı arasındaki bağlantı, yazının türüne bağlı olarak değişkenlik gösterir. Örneğin, makale türünde eserler kaleme alan bir yazar, genellikle kişisel duygularını ya da kendisi hakkında bilgileri metne dahil etmez. Bu tür metinlerde yazar, objektifliği koruma amacı güder ve buna bağlı olarak kendi düşünce veya hissiyatını arka plana atar. Bu yaklaşım, metnin amacına ve türüne uygun bir şekilde, konuyu daha genel ve tarafsız bir perspektiften ele almayı sağlar.

## **ÖĞRETİCİ METİNLERDE YORUM**

Yorumlama sürecinde, metnin oluşturulduğu zaman dilimi göz önünde bulundurulur, ve yazı, hangi düşünsel çerçeve içerisinde meydana getirilmişse, bu doğrultuda değerlendirilir. Metnin yazıldığı dönemin sosyal, kültürel ve politik koşulları, yorumun derinliğini ve genişliğini artırır, zira bu koşullar metni şekillendiren temel faktörlerdendir. Bu nedenle, yorumlarken metni çevreleyen bu tür bağlam öğelerinin dikkate alınması, metnin doğru bir şekilde anlaşılması ve değerlendirilmesi açısından kritik öneme sahiptir.

## **Öğretici Metinlerin Özellikleri Nelerdir**

1. Okuyucuyu bilgilendirmek ve bir şeyler öğretmek maksadıyla kaleme alınır.
2. Tarihi olaylar işlenebildiği gibi güncel olayla da işlenebilir.
3. İşlenen konu ile bağlantılı fikir ve duygular net ve özlü cümlelerle ifade edilir.
4. Sözcükler genellikle temel yani mecaz anlamıyla metinlerin içerisinde yer alır.
5. Dil, çoğunlukla göndergesel fonksiyonda kullanılmaktadır.
6. Okuyucuya aktarılan bilgiler ya da açıklamalar tanımlamalarla ve örneklerle detaylandırılır.
7. Söz sanatlarına yani edebi sanatlara, sözcüklerin mecaz ve soyut manaları kullanılmaz.
8. Bu tür metinler, bilimsel makalelerde, ders kitaplarında ve ansiklopedilerde kullanılacak metinlerdir.
9. Gereksiz sözcük kullanımına, söyleniş zor olan sesler ve sözcükler kullanılmaz.
10. Bu tür metinleri okuyan her birey aynı anlamları çıkarır, yani çıkarılan anlamlar kişiden kişiye değişmez.
11. Bireysel yaşamı işleyen metinler de öğretici metinlerin içerisinde ele alınmaktadır.

## **Sanatsal Metinler ve Öğretici Metinler Arasındaki Farklar Nelerdir**

\* **Amaç bakımından:** Öğretici metinlerin hedefi bireyler bilgilendirmek; sanatsal (edebi) metinlerin hedefi ise bireye estetik zevk vermektir.

\* **Gerçeklik Bakımından:** Öğretici metinlerde gerçekler ele alınırken sanatsal metinlerde anlatılanlar bireye bağlı olarak kurgulanabilir ve bu metinlerin tamamı hayal ürününden oluşabilir.

- \* **Kanıtlanabilirlik Açısından:** Öğretici metinlerde nesnellik (objektiflik) ağır basarken, sanatsal metinlerde öznellik ağır basar.
- \* **Değişkenlik Bakımından:** Öğretici metinler sabittir, değişkenlik göstermezken sanatsal metinlerde sanatçı değişiklik yapılabilir.
- \* **Anlam Bakımından:** Öğretici metinler bilgilendirmek maksadıyla kaleme alındığından bu metinlerdeki sözcükler gerçek (temel) anlamıyla işlenir; sanatsal metinlerde ise sözcükler yan anlamıyla hatta çoğunlukla mecaz anlamlarda işlenir.
- \* **Anlatım Yöntemi Bakımından:** Öğretici metinler anlatım biçimlerinden açıklayıcı anlatımla kaleme alınırken sanatsal metinlerde tasvir edici ve hikaye etme anlatım biçimi kullanılır.
- \* **Kullanılan Dil Bakımından:** Öğretici metinler ciddi ve yalın bir dille kaleme alınır ve yazar herhangi bir üslup kaygısı gütmaz. Sanatsal metinlerde ise dil edebi zevk verme amacıyla olduğu için sanatsaldır, yazar bu tür metinlerde üslup kaygısı yaşar.
- \* **Üslup Bakımından:** Öğretici metinlerde bilgi vermek amaçlandığından edebi sanatlar (söz sanatları) kullanılma gereği duyulmaz, sanatsal metinlerde ise maksat estetik zevk vermek olduğundan sık sık edebi sanatlar kullanılır.
- \* **Dilin işlevi bakımından:** Öğretici metinlerde dil göndergesel fonksiyonda kullanılırken sanatsal metinlerde dil sanatsal fonksiyonda kullanılır.